

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOSIČEVA 5.

ŠTEV. 1, 2.

JANUAR-FEBRUAR 1930.

LETO XI.

Delovanje Prosvetne zveze v Mariboru.

V severnozpadnem delu Slovenije je oče kulturnega pokreta prvi narodni škof Anton Martin Slomšek, ki nosi zasluženi naslov: Učitelj slovenskega naroda. Mož, kakršnih se pri velikih narodih v stoletju komaj eden prikaže, je vsepovsod naglašal zgodovinsko dejstvo, da je omika podlaga narodovemu obstoju. Ker so bile tačas obstoječe nemške šole slovenski mladini neumljive, je on ustanavljal nedeljske šole na narodni podlagi, pozneje pa občinske šole, ki so jih vzdrževale zavedne občine. Sam je tudi spisal potrebne šolske knjige in je izdal narodne pesmarice. L. 1841. je pričel med Slovenci treznostno gibanje in je izdal prvo protialkoholno knjigo. L. 1846. je jel izdajati prvi slovenski poučni list »Drobtinice«. Večni spomenik pa si je Slomšek med Slovenci postavil l. 1852., ko je ustanovil družbo sv. Mohorja, ki ima preprostemu ljudstvu po letnih izdajah knjig prinašati duševne hrane. Že ob stoletnici Slomškovega rojstva l. 1900. je Mohorjeva družba izdala nad 7 milijonov knjig. V slovenskem ljudstvu je vzgajal narodno samozavest potom prvih slovenskih kulturnih društev, takozvanih čitalnic, ki so ljudstvu vzgojile obilo narodnih borcev in so dramile narodni ponos. Da bo ljudstvo imelo stalne v narodnem duhu doma vzgojeje duševne voditelje,

je žrtvoval vse svoje moči za preselitev škofijskega sedeža v središče škofije, v Maribor, kjer je tudi l. 1859. otvoril lastno vzgojevališče domačega duhovskega naraščaja.

Slomškovo delo je kmalu pokazalo lepe sadove. Narodni štajerski Slovenci so kmalu javno zahtevali enakopravnost slovenskega jezika v šoli in uradu, v širšem obsegu pa so tudi delovali za »Zedinjeno Slovenijo«, za združenje s Srbi in Hrvati. Ta velika ideja je zlasti živela v naših prosvetnih društvih. Točno kroniko vsega prosvetnega gibanja je jel prinašati l. 1867. v Mariboru ustanovljeni list »Slovenski Gospodar«, ki je bila vsem krajevnim društvom zgleдна spodbuda.

Slovensko Štajersko sta si kmalu osvojili dve veliki ideji, narodnostna in agrarna. Narodnostna je jela krog sebe zbirati najjačjo skupino naroda, slovensko mladino. Slovenska Štajerska je dala Slovencem prve mladinske organizacije. Agrarna ideja pa je prišla šele pozneje do svoje lastne organizacije »Slovenske kmečke zveze«.

Po prvem slov. katoliškem shodu v Ljubljani l. 1892. se prične nova doba kulturnega dela med Slovenci. Na čelo organizatorične akcije je stopil mož bistrega duha, krepke volje in železne vztrajnosti, dr. Janez Ev. Krek, ki je

l. 1897. v Ljubljani ustanovil »Slovensko krščansko socijalno zvezo« (SKSZ), v kateri je bilo vse ljudsko izobraževalno delo med Slovenci osredotočeno. Slovenci smo dobili svojo prvo prosvetno centralo.

Tudi v prosvetnem življenju Slovenske Štajerske se je pričel prerod, vse je zagrnil močni val pobude za prosvetno in osobito narodno obrambno delo, bojno zastavo pa je nosila naša nadebudna mladina. V Slov. goricah so nastale mogočne mladeniške in deklishe zveze, ki imajo v slovenskoštajerskem izobraževalnem delu svoj individualni značaj. Leto za letom so se vršili na raznih krajih množični mladinski tabori, na katerih so zborovali tisoči naše mladine. In ravno ta granitni branik je zajezil mogočni protislovanski val germanizatoričnega dela naših narodnih nasprotnikov. Leta 1903. so se vršili trije mladeniški tabori, na vsakem je zborovalo do 1500 mladeničev. L. 1904. je zborovalo na Brezjah na Gorenjskem do 2000 slovenskoštajerskih fantov, pri Sv. Trojici v Slov. goricah pa nad 2000 slovenskih deklet. V Mariboru je jelo l. 1900. izhajati posebno mladinsko prosvetno glasilo »Naš dom«, ki je l. 1905. dosegel 16.000 naročnikov.

Naglo rastoče število prosvetnih društev na Slov. Štajerskem je zahtevalo, da se je 29. nov. 1906 v Mariboru ustanovila avtonomna zveza slovenskoštajerskih društev za lastno prosvetno centralo, ki pa je ostala z Ljubljano v najozjzi zvezi. Prvi predsednik SKSZ na Štajerskem je bil nevstrašni prvoboritelj dr. Anton Korošec, njegov namestnik pa dr. Josip Hohnjec. Oba sta zvezo vodila zmagovito do občnega zbora dne 30. aprila 1919, na katerem je bil dr. Anton Korošec, minister-podpredsednik kraljevine SHS, izvoljen za častnega predsednika, narodni poslanec dr. Jos. Hohnjec pa je bil izvoljen za zvezinega predsednika.

L. 1907. je priredila zveza v dneh od 18. do 21. februarja socialni kurs v Mariboru, na katerem je vse dni osem predavateljev obravnavalo kulturne panoge: družboslovje, zgodovino kmečkega stanu, postavodajstvo, državno in občinsko upravo, kmečki program, zadružništvo,

knjigovodstvo, društveni zakon, volilno postavo, versko in narodnostno vprašanje, shodni zakon, delavsko vprašanje, govorništvo i. t. d. Da je bil tečaj veličnega narodno obrambnega pomena, pričajo razburjeni dunajski listi, ki so o njem mnogo pisali.

Število društev Štajerske SKSZ je vidno rastlo, zveza je štela l. 1907. 73 članic, l. 1914. pa že 167 članic. Izven tega še je zveza štela 61 mladeniških in 77 dekliskih mogočnih zvez, torej celotno 304 prosvetne organizacije. Mladeniške zveze so štejele že l. 1908. nad 10.000 organiziranih mladeničev, l. 1914. pa je bila častna večina slovenskoštajerskega življa v SKSZ organizirana. V vseh narodno ogroženih trgih in mestih so se letno vršili veliki mladinski shodi in socialni tečaji. L. 1909. se je vršilo devet cialnih tečajev, l. 1910. pa 33 mladinskih shodov in 4 socialni tečaji. Istega leta so društva izkazala 67 društvenih tečajev in 106 poučnih prireditev. Zveza je tudi ostala v trajnem stiku z izseljenci, katerim je redno nudila duševne hrane iz domovine.

Do l. 1914. je trajala doba težkih narodnostnih bojev. Bivša monarhija je potom »Südmarke« v vseh večjih krajih sistematično ustanavljala šole ponemčevalnice, v katere je slovenske otroke zvaljajala z grožnjami in denarjem. Podpirala je tudi velike invazije nemških otrok na slovensko ozemlje. Slovenski živelj je hotela utopiti v alkoholu in je nemškim obratom povsod dovoljevala pivnice in žganjarne. Izdajala je tudi v nemškem duhu pisani slovenski list »Štajere«, ki je spretno poudarjal razne gospodarske potrebe in je pridobival na vplivu. Najbolj pa je divjal narodnostni boj na naši zdajni severni državni meji, kjer je hotelo nemštvo prodreti do Drave in še preko nje in je s ponemčevanjem naskočilo celo najbolj zavedne slovenske postojanke.

Udarec za udarcem se je pridno pariral z ustanovitvami novih društev, osobito z ustanovitvami obmejnih knjižnic in z neposrednim stikom z ogroženimi rodbinami. V ogrožene kraje je zveza pošiljala stotine časopisov in knjig.

tudi centralno knjižnico si je ojačila z 7000 knjigami. Poživila je protialkoholno gibanje, prirejala je narodno obrambne prireditve in na vse fronte je klicala tisoče svoje organizirane mladine. L. 1913. je zveza sama priredila 216 narodno obrambnih predavanj. L. 1913. se je izkazalo veselo dejstvo, da je živi kapital naših prosvitlenih vrst in granitnih slovenskih src na celi črti zmagal nad mrtvim kapitalom nemškega podkupovanja. Odpadel je le nezdravi sad, da se je zdravi tem lepše razvijal.

Težko zgrajene močne temelje mogočnega kulturnega doma na slovenskem Štajerskem pa je namah porušila svetovna vojna. Uničena je bila centralna knjižnica v Mariboru, kontinuiteta prosvetnega dela je prenehala, društva so bila žal prepuščena samim sebi. Od predvojnih 170 društev z okrog 10.000 člani in 43 pevskih zborov z 823 pevci in 16 tamburaških zborov s 145 tamburaši in 124 knjižnic z 28.000 knjigami je po prevratu komaj ostalo 29 društev z 2721 člani in 15 orlovskih odsekov. Na Štajerskem je namreč orlovske odseke organizirala SKSZ. Pričela se je doba reorganizacije in konstruktivnega dela, ki pa je na ruševinah le polagoma napredovalo. Primanjkovalo je delavcev in sredstev, kruta vojna je zamorila zanimanje in razumevanje novih potreb.

Komaj l. 1923. je pokazalo bolj razveseljivo lice, statistika je že izkazala 148 prosvetnih društev z 8.271 člani, 11 mladeniških in 73 dekliških zvez, ki so štejele do 5000 mladine. L. 1914. je vojna prekinila mladinski list »Naš dom«, ki ga je začel l. 1922. spet izdajati v Celju gospod M. Kranjc. Popoln prerod pa je doživela SKSZ na občnem zboru 6. decembra 1923, na katerem je spremenila svoja pravila in tudi ime v novi naziv: »Prosvetna zveza v Mariboru«.

Ljudski vzgoji je bilo treba dati novih smernic, ne samo, da se dviga, ampak da se predvsem vzgaja za stanove, za katere mladina raste in v katere ona stopa. To veliko delo se je izvršilo v letih 1924. do 1926., ko so se vršili mladinski, delavski in kmečki dnevi v Mariboru.

Mladinski dnevi za dekleta so se vršili 9. in 10. avgusta, za fante pa 23. in 24. avgusta 1924, na obeh je bilo zbrane nad 16.000 slovenskoštajerske mladine. Z njimi so se tudi spojili dijaški dnevi, na katerih so se podale glavne kulturne smernice. Na mladinskih dneh se je predvsem razpravljalo o harmoničnem razvoju vseh duševnih zmožnosti. Posebno so se naglašala tista finjša organična čustva, katera je vojna zamorila. Govorilo se je o praktični uredbi zdravega družinskega življenja in o dobri stanovski vzgoji, ki je materialni in nravni temelj celotne družbe. Po taki vzgoji še le človek zrašča z javnim življenjem, občino, narodom in državo. Pot k solidni državljanski vzgoji vodi preko poklica, po njem še le dobiva mladi državljan zmisel za naloge in dolžnosti do celokupnosti.

Stanovsko obnovitveni program so nadaljevali delavski dnevi v Mariboru dne 7. in 9. septembra 1925. Delavska vzgoja je bila najbolj potrebna, ker je ta stan kot tak najmlajši in njegove stanovske kulture še skoraj ni bilo. Na delavskih dneh je govoril najlepši govor dr. Anton Korošec in je podal temelje, na katerih se bo najlepše razvijala plemenita srčna in umska, socialna in verska kultura delavskega stanu.

Obnovo stanovske kulture kmečkega stanu so smotreno izvedli kmečki dnevi v Mariboru 13. in 15. avgusta 1926, ki jo je posetilo krog 8000 kmečkega ljudstva. Najprej je zborovala kmečka inteligenca, duhovništvo, učiteljstvo in dijaštvo ter si je zasnovala skupni načrt, kako je usmeriti delo na kmetih za ohranitev zdravega kmečkega stanu. Drugi dan se je vršil tečaj za kmečke voditelje, odbornike raznih organizacij in župane. V kulturni šoli kmečkih dni so se mladi in stari, starši in otroci skupaj učili, kako je skladno s časovnim duhom na tradicionalni bazi reorganizirati življenje v srečni kmečki hiši.

Opisani trije veliki tabori so takoj izkazali novo življenje v naših kulturnih društvih. To življenje je še zdatno podpiral vrli mladinski pedagog dr. Josip Jeraž, ki je izdal celi niz poučnih knjig vzgojeslovne, prosvetne in socialne vse-

bine. Omenjeni pisatelj je postal po svojih številnih predavanjih in vodstvu mladinskih zvez voditelj novejše prosvetne dobe.

Smotreno konstruktivno prosvetno delo najlepše opiše statistika zadnjih let. Prosvetna zveza v Mariboru šteje skoraj 200 prosvetnih društev in 75 mladinskih zvez, toraj krog 25.000 organizirane mladine. Zveza je razdeljena na 22 okrajev, v katerih vrše okrajni odbori prosvetne posle svojega okraja. Vsako društvo ima svojo knjižnico, vse knjižnice štejejo krog 50.000 knjig. Razne prosvetne panoge goje društveni odseki. Za društva sta obe Prosvetni zvezi v Ljubljani in Mariboru izdali skupni poslovník, ki tvori temelj enotno urejenemu poslovanju. Društva redno obhajajo svoje obletnice, kakor tudi obletnice narodnih, državnih in splošno zgodovinskih jugoslovanskih dogodkov. Vsako leto je posvečeno gotovi veliki prosvetni ideji, katero se med letom na društvenih prireditvah, odnosno okrajnih taborih proslavlja. V društvih se vrše prosvetni večeri, na katerih se vrste predavanja, skioptične, kino in radio prireditve. Zveza tudi letno izdaja posebni prosvetni načrt, ki vsebuje osnutke govorov za društvene poučne sestanke, ali pa za eno do več dnevne

poučne tečaje. V zadnjih letih je zveza posvetila posebno pažnjo strokovnim gospodarskim tečajem, katere je priredila v vseh prosvetnih okrajih. Teh tečajev se je doslej izvršilo 68, na katerih se je predavalo o vseh v okraju mero-dajnih gospodarskih panogah in o združništvu.

Zveza izdaja svoje lastno glasilo »Naš dom«, ki šteje 7500 naročnikov.

V zimski sezoni prireja zveza ob četrtkih prosvetne večere, na katerih se vrste predavanja iz raznih kulturnih panog, ki jih ponazorujejo ali skioptične slike ali pa film. V poletni dobi pa prireja poučne tečaje za razne stanove in strokovne tečaje za društveno poslovanje. Pripravlja tudi higijenske tečaje, ki se bodo tudi v društvih vršili.

Zveza ima svojo centralno knjižnico, ki dnevno posluje.

Zveza si je naredila še posebno nalogo, da med občinstvom budi zanimanje za kulturni film in je že priredila precej kulturnih filmskih predstav.

Zveza žal ne more do zaželenega razmaha, da bi kot matica vsestranski podpirala in dvigala svoje članice, ker nima ne lastnega doma, ne potrebnih sredstev, ampak se vzdržuje le s svojim delom in podporami.

Svetovna konferenca za vzgojo odraslih.

V. Z.

»World Association for Adult Education« je zborovala od 22. do 29. avg. 1929 v Cambridge na prvi svetovni konferenci. To organizacijo je ustanovil dr. Albert Mansbridge voditelj angleške delavsko izobraževalne organizacije. S početka je bila ta organizacija namenjena le angleškemu delavstvu. Vsled neumornega delovanja predsednikovega, kakor tudi njegovih sodelavcev je ta organizacija v zadnjih 10 letih sprejela slične kulturne organizacije v svetovno zvezo. Da je mogla konferenca izpeljati svoj delovni program se mora zahvaliti londonski centrali, kakor vsem delavnim odborom v raznih državah. Konferenca je dosegla trojni cilj. Najprej je podala kolikor mogoče popolno sliko stanja, v katerem

se nahaja ta organizacija v posameznih pokrajinah. Nadalje je ugodno rešila obstoječe probleme, ki se tičejo vseh organizacij in končno se ji je posrečilo, da so se zblížali voditelji teh organizacij. Prvo nalogo so sijajno rešili referenti in med konferenco izišla knjiga, katera na 476 straneh slika izobraževalne organizacije v sledečih pokrajinah: Avstraliji, Avstriji, Belgiji, Bolgariji, Češkoslovaški, Danski, na Angleškem, Finskem, Francoskem, v Nemčiji, Holandiji, na Ogrskem, v Indiji, Italiji, na Japonskem, v Jugoslaviji, Novi Zelandiji, Norvegiji, Palestini, na Poljskem, v Romuniji, Španiji, Švici in v Združenih državah Amerike. V tej knjigi manjka poročilo iz Rusije, Kitajske in iz Južno-ameriških dr-

žav, katere niso poslale svojih zastopnikov. Kljub temu, da so cilji, metode in organizacije v posameznih državah različne, se je vendar iz vseh poročil spoznalo, da je tako moderno gospodarsko kot duhovno življenje polno novih vprašanj glede vzgoje, izobrazbe, šolanja, ki ni omejeno samo na gotovo življensko dobo, temveč obsega celo človeško življenje. Kot glavno točko ali središče vseh razprav pa je bilo treba rešiti problem intenzivne in ekstenzivne izobrazbe za odrasle. Prof. Wilhelm Flietner iz Hamburga je to vprašanje širokopotezno rešil. Poleg tega se je razpravljalo tudi o izobrazbi delavcev. Tu je zlasti posegel v debato angleški prosvetni minister Trevelgan, kateri je zlasti poudarjal kolikega pomena je izobraževalna organizacija za razvoj Labour-Party.

Poleg njega je posebno pozornost vzbudil voditelj ameriškega urada za vzgojo delavcev Spencer Miller iz New Yorka. Zlasti je jasno razložil vsa psihološka ozadja delavsko izobraževalnega problema. Glavno misel svojega izvajanja je povzel v sledečih besedah:

Izobrazba industrijskega delavca ni nikak poizkus osvoboditi ekonomično gotov razred, temveč je stalno koprnenje delavca, da bi našel v spreminjajočem značaju pravo razmerje do časovne dobe, katero obvlada stroj po eni strani, po drugi pa, da bi našel pravo razmerje do svojega sodelavca in do celega sveta. Zato je izobraževalno delo delavca prav toliko socialno, kakor individualno in ravno toliko svetovno, kot krajevno.

Z vso doslednostjo je prof. Herenberg branil stališče, da mora delavska izobrazba delavca usposobiti izključno v ta namen, da vrši nalogo kot člen delavskega razreda, ki se bori za popolno emancipacijo. Nasproti temu pa je belgijski socialist in sociolog Henrik de Man zavzemal stališče, da ima boj delavca nasproti tradicionalni meščanski družbi edini pomen v tem, da omogoči delavcu, da razvije vso svojo osebnost do popolne svobode.

Ostala tema tega plenarnega zborovanja so bila: Temelji in naloge izobraževalne organizacije, Humanistična in tehnična izobrazba, Izobrazba odraslih na kmetih, Žensko vprašanje, Ljudska univerza, Radio, Analfabetški tečaji, Vprašanje knjižnic itd.

Kakor vse konference sličnega značaja je tudi tukaj k uspehu pripomoglo dejstvo, da so se srečali in seznanili voditelji prosvetnih organizacij, kar bo veliko pripomoglo k mirnemu sožitju narodov. V organizatoričnem smislu pa bo ta zveza v prihodnosti še z večjim uspehom združevala izobraževalno delo v najbolj različnih pokrajinah v velik okvir svetovne zveze. Zastopniki so se poslovili od Cambridge obogateni na izkušnjah kako se vrši delo drugod. Mestna uprava in pa svetovno znana univerza sta zunanje goste gostoljubno sprejeli. Na zborovanje je bila vabljena tudi Prosvetna zveza iz Ljubljane. Vsled pomanjkanja finančnih sredstev se pa ni mogla udeležiti te konference. Jugoslavijo je zastopal odposlanec prosvetnega ministrstva.

Ljudska knjižnica

Dr. A. V.:

Osrednja knjižnica Prosvetne zveze v Ljubljani je edina večja ljudska knjižnica v našem kulturnem centru, ki vrši svojo funkcijo v njegovem duhovnem življenju po čisto določenih ljudsko-pedagoških smernicah, ki jih narekuje naš sklenjeni verski in pravni svetovni nazor. Kot kulturna ustanova, ki smotreno in sistematično vpliva na izobrazbo in

osebnostno vzgojo najširših slojev, je izrednega kulturno-vzgojnega pomena. Zato je nujno potrebno, da imamo tudi v kulturnem centru v ljudski knjižnici močno duhovno postojanko, odkoder posegamo s svojim vzgojnim delom aktivno in kar najbolj uspešno med ljudstvo, ga približujemo svojemu kulturno-vzgojnemu območju, ga polagoma napravimo

dostopnega za resnične duhovne vrednote in ga z metodičnimi sredstvi, ki so modernemu ljudskemu knjižničarstvu na razpolago, oblikujemo v smislu enotnega, duhovno-usmerjenega svetovnega nazora. V tem pogledu ima vršiti ljudska knjižnica v Ljubljani lepo, odgovorno pa tudi težavno nalogo, ker zavzema med drugimi večjimi knjižnicami, ki stoje na različnih idejnih ali brezidejnih osnovah, neko izjemo in svojstveno stališče. Tukaj čutim potrebo javno ugotoviti, da so nekatere večje knjižnice v Ljubljani tekom časa občinstvo naravnost kulturno demoralizirale. Velik del čitajočega občinstva je vsled protivzgojnega delovanja teh knjižnic postal mnenja, da so ljudske knjižnice nekako zgolj kupčijske izposojevalnice vsemogočega literarnega blaga, dobrega in ničvrednega, ki mora biti brez izjeme in razlike dostopno, ker pri tem vzgojni vidiki in oziri sploh ne prihajajo v poštev. Občinstvo je izgubilo smisel za ljudske knjižnice kot kulturne ustanove, ki morajo imeti pred seboj docela jasne vzgojne cilje in izdelan kulturni program, zato pričakuje prepogosto od ljudske knjižnice nekaj, kar nikakor ni in ne more biti v skladu z njenimi visokimi nameni in nalogami. To zmotno in često, tudi poniževalno mnenje o ljudskem knjižničarstvu je očiten znak naših neurejenih kulturnih razmer, katere bo treba v interesu slovenske kulture in ljudske npravnosti temeljito razčistiti. Naša ljudska knjižnica pa mora delati na to, da zbere okrog sebe vse one, ki imajo resno kulturno stremljenje brez prikritih nečistih namenov, in katere vodi v ljudsko knjižnico resnična duhovna potreba. Ljudska knjižnica bodi v kulturnem centru — v Ljubljani — živo žarišče prave in globoke kulture, katero mora širiti z vso vneto in potrebno ljubeznijo, ki je prva zapoved vsakega vzgojnega prizadevanja.

Zunanja slika delovanja osrednje knjižnice pa je sledeča: Knjižnica se je pomnožila v preteklem letu za 1100 knjig, tako da šteje sedaj (15. oktobra 1929) 8104 knjige. Vsaki izposojilni dan se je pomnožila okroglo za 4 knjige. Prirastek znaša pri slovenskih knjigah 473,

nemških 554, hrvatskih 66, drugih 7. Članov ima knjižnica 1290, število aktivnih, t. j. takih, ki so vsaj enkrat v preteklem letu obiskali knjižnico, pa znaša 986. Izposodilo se je 9424 slovenskih, 10.994 nemških, 1272 hrvatskih, 35 francoskih, 7 italijanskih, 12 čeških in 21 ruskih knjig, skupno torej 21.765 ali povprečno 74 na dan v 295 izposojilnih dneh. Število obiskov je znašalo 12.418.

Društvene knjižnice.

Osrednja knjižnica Prosvetne zveze pa je drugič velike kulturne važnosti zaradi tega, ker je centrala podeželskih knjižnic njihova največja idejna, tehnična ter moralna pomoč in opora, ki jo pri svojem nelahkem in odgovornem delu nujno potrebujejo.

Ker ljudsko knjižničarstvo po svojem pomenu, ki ga ima za kulturno življenje naroda, ne zaostaja za šolstvom in ga v mnogih ozirih na najširši podlagi celo dopolnjuje, moramo katoličani z vsemi silami, z vso potrebno pozornostjo in pripravljenostjo delati na to, da imamo zlasti na deželi močno, idejno in tehnično na višku stoječe ljudsko knjižničarstvo, ki more v največji in najizdatnejši meri širiti svoj vpliv med ljudstvom.

Zato je Prosvetna zveza v preteklem letu svojo glavno pozornost posvetila vprašanju naših knjižnic po deželi. Po zgledu ljudskega knjižničarstva pri drugih narodih (zlasti pri Nemcih, Dancih, Čehih in Američanih) smo najprej skušali ustvariti tesno zvezo med Osrednjo in društvenimi knjižnicami ozir. knjižničarji. >Vestnik prosvetnih zvez<, ki stalno prinaša kratke članke o knjižničarstvu, naznanja nove knjige itd., se je dočel kot obvezno glasilo za vse knjižničarje. Da more imeti ljudska knjižnica kot centrala vpogled v delovanje in napredovanje knjižnic, ter da more svetovati pri nabavi novih knjig glede pravilne izbere, kar je za vsako knjižnico velike važnosti, se je uvedlo skupno nakupovanje knjig in v zvezi z njim preskrba enotne vezave potom Prosvetne zveze, ki nudi naročnikom poleg drugega še razne ugodnosti, kot popust pri knjigah in podobno. Da se dvigne med

ljudstvom smisel za lepo in dobro knjigo, je centrala v posebnih okrožnicah priporočila vsem društvom, da naj vsako spomlad priredijo Dan dobre knjige in jim dala vsa potrebna navodila. Ker je dobro delovanje in uspevanje ljudskih knjižnic v največji meri odvisno od sposobnosti knjižničarjev, je Prosvetna zveza tekom zime organizirala vrsto dekanjskih tečajev za knjižničarje, od katerih se jih je vršilo 9, 6 pa jih je zaradi izredno ostre zime odpadlo. Udeležba na tečajih na splošno ni bila zadovoljiva: od 149 društev se je udeležilo tečajev skupno samo 39 zastopnikov, torej dobra četrтина, a je bila vendar zaradi hude zime in ker je bil to prvi poizkus, opravičljiva. Po smotrenem sistematičnem delu pa moremo pričakovati vsako leto večjih uspehov. Sploh pa se moramo zavedati, da je treba dolgotrajnega podrobnega in požrtvovalnega dela, preden se pokažejo vidni rezultati. Tečaji so se vršili po vrstnem redu: na Jesenicah (za dekanijo Radovljica), v Kranju, v Škofji Loki (za dekanijo Stara Loka), v Kamniku, v Ljubljani (za Ljubljano okolica), v Šmartnem pri Litiji (za dekanijo Šmartno), v Novem mestu, v Trebnjem in v Ribnici. Najboljša udeležba na tečajih je bila iz dekanij Stara Loka in Kamnik. Na teh tečajih se je knjižničarjem pojasnjeval kulturni pomen in vzgojne naloge ljudskih knjižnic ter so se jim dajala praktična navodila glede poslovanja. Dalje se je izvršila revizija vseh poslovnih knjig, ki so jih prinesli knjižničarji s seboj. Na podlagi te revizije in osebnih informacij knjižničarjev sem dobil dovolj zanesljiv vpogled v resnično stanje društvenih knjižnic, čigar slika bi bila približno sledeča. Večji del knjižnic ne kaže pravega življenja ter zadostne aktivnosti in sicer iz raznih vzrokov: deloma vsled pomanjkanja denarnih sredstev, deloma vsled pomanjkanja dobrih, dovolj sposobnih in iniciativnih knjižničarjev, deloma pa leži krivda na društvih samih, ki tem svojim najvažnejšim odsekom izkazujejo premalo skrb in pozornosti, ter jih veliko premalo ali nič moralno in gnotno ne podpirajo. Pomanjkljivost društvenih knjižnic obstoji tudi v neenotnem poslovanju.

Ker pa knjižnice same ne morejo obvladati vseh stavljenih jim nalog, zato je nujno potrebno skupno idejno in tehnično vodstvo in kar najtesnejše sodelovanje društvenih knjižnic s centralo. Ljudska knjižnica Prosvetne zveze v Ljubljani je v preteklem letu svoje delovanje v tem smislu še razširila in poglobila, tako da je zopet začelo rasti zanimanje za kulturno-vzgojno delo knjižnic, se kaže resna volja po izboljšanju in napredovanju ter so se mnoge knjižnice poživile, kar nam dokazuje zlasti primeroma visoko število novo nabavljenih knjig. Pet knjižnic se je v preteklem letu nanovo ustanovilo. (Sv. Krištof v Ljubljani, Sv. Križ pri Kostanjevici, Špitalič, Adlešiči in Št. Janž.) Na podlagi pridobljenih praktičnihkušenj in razmišljanja v vseh vprašanjih našega podeželskega knjižničarstva, smo uvideli nujno potrebo, da dobi njegovo delovanje nekak programatičen in organizatoričen okvir, ki bi omogočal smotrenejše in urejenejše delo. Zato je centrala izdelala pravilnik o Zvezi ljudskih knjižnic, kot avtonomnem odseku Prosvetne zveze, ki se bo predložil današnjemu občnemu zboru.

*

Poročilo o knjižnicah je poslalo 130 društev, ki imajo skupno 36.869 knjig, povprečno torej vsako društvo 283. Izposodilo se je 24.601 knjiga, ali povprečno vsaka knjižnica 189 knjig, na novo nabavilo se jih je 3016. Pri tem naj omenim, da je naročilo 23 društev knjige potom Prosvetne zveze in sicer 780 po številu.

PRAVILA ZVEZE LJUDSKIH KNJIŽNIC.

§ 1. Zveza ljudskih knjižnic je avtonomen odsek Prosvetne zveze, ki združuje vse knjižnice prosvetnih društev, včlanjenih v Prosvetni zvezi, oziroma vse samostojne ljudske knjižnice, včlanjene v Prosvetni zvezi.

§ 2. Člani Zveze ljudskih knjižnic so knjižnice, zastopane po svojih knjižničarjih.

§ 3. Namen Zveze ljudskih knjižnic je: tehnično in idejno vodstvo ter pospeševanje ljudskega knjižničarstva.

1. Z ustanavljanjem novih in podpiranjem že delujočih knjižnic.

2. S preskrbovanjem odsekov s pripomočki za enotno poslovanje (kartotekami, katalogi, izkaznicami itd.).

3. Z zbiranjem gmočnih sredstev in podpiranjem potrebnih knjižnic.

4. S skupnim nakupovanjem knjig in preskrbo enotne vezave.

5. S poučnimi predavanji in tečajji za knjižničarje.

6. S publiciranjem člankov, razprav itd., ki naj širijo smisel za knjižničarstvo, knjižnice in drugo.

7. Z bibliografsko-kritičnim delom (prirejanjem katalogov, poročanjem o novo izišlih publikacijah itd.).

8. S svetovanjem v vseh vprašanih knjižničarstva.

9. Z nadziranjem včlanjenih knjižnic.

§ 5. Dolžnost včlanjenih knjižnic je:

1. Vsaj enkrat na leto poročati Zvezi o svojem poslovanju po navodilih Zveze.

2. Izvrševati sklepe in navodila Zveze.

§ 6. Pravice včlanjenih knjižnic so:

Uporabljati vse ugodnosti, ki jih Zveza nudi.

§ 7. Odbor Zveze sestoji:

Iz šest zastopnikov Prosvetne Zveze, ki jih imenuje odbor Prosvetne zveze.

§ 8. V vseh ostalih vprašanih Zveze so merodajna pravila in poslovnik Prosvetne zveze.

P. D.:

S. K. Ženska zveza.

Tudi letos smemo pozdraviti ustanovitev treh novih ženskih odsekov prosvetnih društev, in sicer: ženski in dekliški odsek pri Sv. Krištofu in ženski odsek v Sp. Šiški. Ob tej priliki si dovoljujemo prav toplo priporočiti ustanavljanje takih odsekov v okviru prosvetnih društev. Naša ženska organizacija mora rasti, če hoče izpolnjevati svoje naloge, ki od dneva do dneva postajajo resnejše.

Slov. kršč. ženska zveza ima sedaj odsek z 29 članicami. Pisem smo prejele 101, odposlale pa 125. Predavanja so se vršila redoma po vseh ženskih od-

sekih, od naše ceentrale smo jih priredile pet. Na programu smo imele tudi pol-dnevne prosvetne tečaje za naše članice. Žalibog pa se je priredil samo tečaj v Št. Vidu. Ostra zima je bila vzrok, da je moralo to delo počivati. Upamo, da bodo letos naše članice omogočale take tečaje v več krajih.

Dva 10 tedenska gospodinjska tečaja, in sicer v Rakitni in Breznici, je na našo prošnjo priredil bivši oblast. odbor, ker je bila naša učiteljica gospodinjstva, gđ. Sušnik, dodeljena oblastnemu odboru. Na Viču smo pa priredile dva večerna kuharska tečaja za naše članice, ki so podnevi v službi.

Zavetišče za dekleta, ki iščejo službe v Ljubljani, v Marijinem domu, ki smo ga lansko leto ustanovile s pomočjo Poselske zveze, se nadalje srečno razvija. Mesečno daje 800 do 900 prenočišč. Zavetišče vrši prevažno nalogo v življenju naših deklet in si dovoljujemo ponovno opozoriti nanj, posebno ker so sedanji prostori pretesni in se bo moralo misliti na zidavo primerne doma. — Tudi v Beogradu obstoji slično zavetišče (Krunska ulica 20). Bile smo tako srečne, da smo mu izprošile večjo podporo od oblastnega odbora.

Naše članice, to so ženski odseki, so priredile v lastnem delokrogu lepo število predavanj, tečaje za šivanje in ročna dela ter kuhanje. Naj mi bo dovoljeno, da vsem, ki so sodelovale, izrečem na tem mestu iskreno zahvalo in obenem prošnjo, da nadaljujejo svoje delo in si pridobe čimveč posnemalcev.

V vsakem oziru krasno je uspelo naše tretje romanje na Sv. Višarje, ki se je vršilo dne 3. in 4. avgusta: Udeležba je bila, kakor lani, tudi letos, prav dobra.

Dne 24. marca t. l. je priredila Zveza Materinski dan in je skrbela za proslavo tega dne tudi v naših edinicah.

Povodom orlovskega izleta v Pragi smo stopile v osebni stik s katoliško žensko organizacijo na Češkoslovaškem, s katero nas vežejo isti cilji in iste težnje. Isto tako smo v prijateljski zvezi z organizacijo naših slovenskih žen v Ameriki.

I. P.:

Zvočni film.

Film je otrok naše generacije. Komaj trideset let mu je. V spominu nam še žive prvi skromni početki kinematografije v naši domovini.

Čudovito hitro se je stvar razvijala. Izboljševali so se aparati, izpopolnjevala se je fotografija in prav v zadnjem desetletju se je povzpел film do samostojne, svojevrstne umetnosti. Njegove stvaritelje tako režiserje, kot igralce danes lahko smatramo in občudujemo kot izrazite umetnike in jih lahko vzorejamo z umetniki na drugih poljih človeške iznajdljivosti in ženjalnosti.

Pa človeški duh nikoli ne počiva. On išče dalje in se v svojo zamisel pogloblja vedno bolj in bolj. Tako že dve desetletji mešata glave iznajditeljem barvni in plastični film. To se pravi, da bi fotografija ne bila samo beločrna, kot smo jo vajeni gledati dosedaj, ampak da bi bilo v filmu možno snemati naravo v njenih resničnih barvah, kakor jo je navajeno zreti človeško oko. In pa drugič, da bi ne gledali na platno slike samo v njeni višini in širini, temveč tudi v njeni globini, da bi slika zaživela v naših očeh in nam ustvarjala vtis resnične prostornosti. Bajе so Američani prav zadnja leta oboje že dohnali in ne bo dolgo, ko bomo tudi v Evropi imeli priliko gledati plastične in barvne filme.

Dosti večji uspeh kot oba omenjena filma, pa more pokazati tako zvani zvočni ali govoreči film. Ta je, dasi je dete vprav naše najnovejše dobe, že skoraj do skrajnosti izpopolnjen.

Sicer so poskusil, spraviti sliko v zvezo z glasovi, že starejšega datuma, vendar se ni nikdar popolnoma posrečilo, da bi slika in glas točno kongruirala. Znatnejši napredek pa tem polju sta pokazala Nemeц Messler in Francoz Pathé s tako zvanim hromofonom. Z duhovito sestavljenim mehanizmom se je posrečilo izpeljati, da sta glas in slika tekla obenem; a vse te iznajdbe so bile še zelo nepopolne.

V Ameriki so v zadnjem desetletju iznašli aparat vitafon imenovan. Na

reprojicijski aparat je priključen gramofon, ki s pomočjo električnega pogona sinhronno, t. j. obenem s sliko, oddaja tudi reproducirano glasbo z gramofonskih plošč. Z električno energijo se obenem s filmom snemajo tudi gramofonske plošče; zato v takem filmu ne slišimo samo godbe, ampak lahko tudi petje in govor igralca, ki igra v filmu. Aparat, ki je v kabini, je po kablju zvezan z zvočnikom, ki je takoj za projekcijsko steno, tako da gledalec dobi vtis, da prihaja glas naravnost od igralca iz platna. Zdelo se je že, da bo zvočni film s to iznajdbo svojo karijero zaključil.

Toda iznajditelji niso mirovali. Prišli so na idejo, da bi zvočne valove mesto na gramofonske plošče prenesli kar naravnost na filmski trak.

Osnovna misel te duhovite ideje pripada trem Nemcem po imenu Engl, Massolle in Vogt. Že l. 1907. je bil princip v bistvu rešen. Takoj po vojni so mogli pokazati že znatne uspehe in danes se sme njih iznajdba smatrati kot že skoraj popolna. Metoda tega čudovitega zvočnega filma triergon filma imenovanega je približno sledeča:

Akustični tresljaji zraka se potom mikrofona vjamejo in spremene v električne valove. Ti se ojačijo in s pomočjo posebne električne žarnice, ki točno v ritmu tresljajev zagori in ugasne transformirajo v svetlobne valove. Ti svetlobni valovi se vrste z očem ne več dostopno brzino (10.000 tresljajev na sekundo) in fotografirajo na filmski trak drobne, črne, drugo ob drugi tesno ležeče črte. Čim nižji je ton, tem debelejše so črte. Tako je glas na filmskem traku zraven pevca tudi sam »naslikan«. S pomočjo ženjalno izumljenih aparatov se ti svetlobni valovi spremene zopet nazaj v električno energijo, se ponovno ojačijo in prihajajo na dan kot glasovi iz posebej za to izkonstruiranega zvočnika, ki ga iznajditelji nazivljejo statofon. To je pravi zvočni film, ki more na človeška ušesa donesti ne

samo glas pevca ali godbe, temveč tudi šumenje morja, ropot in dirindaj ulice, pisk in drdranje lokomotive, žuborenje potoka, ptičji spev v šumljajočem gozdu itd. Kajti za vse te glasove je mikrofoni občutljiv in jih more reproducirati človeškemu ušesu, ne dajo pa se originalno posneti na gramofonske plošče. Zato so vsi drugi poskusi zvočnega filma samo surrogati pravega triergonfilma.

Ima li zvočni film bodočnost? Še lanskono leto je Evropa dvomila o tem, medtem ko je vsa Amerika že l. 1928. stala popolnoma pod vplivom zvočnega filma.

Ko je prvi zvočni film prišel na svet v Evropi, se je pisalo leto 1922. Šest let je trajalo, da je zadobil pravico življenja. Američani so to leto (1928) nemško iznajdbo začeli v svoji domovini prav na hitro izrabljati. Leto 1929. je v Ameriki namah prevrglo vso dosedanjo filmsko produkcijo in izdelovati so se začeli le zvočni filmi.

Evropa je sledila s počasnejšimi koraki, ne morda iz odpora do zvočnega filma, temveč zaradi finančnih težkoč.

Kajti v nabavi dragih aparatov se uboga Evropa ne more kosati z bogato Ameriko. Toda danes je stališče, kot je opaziti, že premagano in l. 1930. bo potekalo v znamenju zvočnega filma.

In pri nas? V naši domovini nimamo ateljejev niti za snemanje nemih filmov, kaj li še za zvočne. In vendar imamo tako lepo domovino, ki bi jo radi v filmu pokazali tujcu. In prekrasne sujete iz naše preteklosti imamo (Finžgarjev Pod svobodnim solncem), ki tako rekoč kar kriče po filmski kameri. Nimamo pa, kar je za filmsko produkcijo v prvi vrsti potrebno, namreč denarja. Film porabi mnogo mnogo denarja, a tega naša domovina ne zmore. Trdno pa upamo, da bo tudi nam enkrat naklonjena sreča, da bomo mogli svetu v filmu pokazati krasote naše divne zemlje: naše planine in gore, naša modra jezera in zelene reke, naše očarujoče narodne noše, naše šege in navade, našo pesem, bučanje našega morja in sploh vso prelest naše širše in ožje domovine. Morda ta čas ni več daleč.

Koliko je kinogledališč?

Po zadnji najnovejši statistiki je v Nemčiji 5267 kinov. Vsa ta gledališča razpolagajo z 1.875.000 sedeži. Povprečno odpade na vsako gledališče 356 sedežev. Na 1000 prebivalcev pride 30 sedežev. Na milijon prebivalcev pride 84 kinogledališč. Na 12.000 prebivalcev pride eno gledališče.

Tedenski povprečni obisk znaša milijon posetnikov. Torej v teku enega leta je skoraj vsak Nемец enkrat v kinogledališču. Nad več kot 1000 sedežev ima 138 gledališč.

Angleška razpolaga s 4366 gledališči. Na milijon prebivalcev pride 102 gledališči. Za 1000 prebivalcev odpade 48 sedežev.

Francija ima 3994 gledališč. Na mili-

jon prebivalcev odpade prav tako kot v Angliji 102 gledališči. Na 1000 prebivalcev odpade 49 sedežev. Tako sta si Francija in Anglija skoraj v istem sorazmerju.

Amerika ima 22.000 kinogledališč z 18 in pol milijona sedeži. Na vsak milijon prebivalcev pride 166 gledališč. Povprečen tedenski obisk znaša 10 milijonov posetnikov.

Hitro je možno opaziti silno premoč Amerike v filmski produkciji. Amerika stremi za tem, da bi mogla kontrolirati evropski filmski trg, kot ga že kontrolira po vsem ostalem svetu. Njen namen je, da kontrolira film, kot se ji je posrečilo, da kontrolira petrolej. Zategadelj mora stati Evropa budno na straži.

Kamniško prosvetno okrožje.

Kamniško prosvetno okrožje ima 21 društev; izmed teh je 16 delavnih, druga pa bolj spe vsled pomanjkanja delavcev. V teh društvih je skupno približno 2183 članov. V okrožju deluje 14 knjižnic, ki imajo skupno 5519 knjig.

Natančnega poročila o delovanju društev mi ni mogoče podati, ker nisem dobil še poročil od posameznih društev. Najbolj delavna društva so tista, ki imajo domače delavce, da podžigajo društveno delovanje. V preteklem poslovnem letu so se izkazala: Sela, Homec, Komenda, Kamnik, Groblje, Vo-dice, Mengeš, Rova, Brdo, Domžale.

Okrožje kot tako je pa priredilo v raznih društvih deset predavanj s skioptikonom oziroma kinom in dvoje navadnih predavanj. Odborovnih sej je imelo 5.

F. T.:

Društveni večer.

(Za Sv. Jožefa.)

1. *Otvoritev:* Nahajamo se pred praznikom našega društvenega zavetnika sv. Jožefa. Kakor ima vsak kristjan svojega patrona, tako imajo tudi naša društva svojega zaščitnika.

Na njegov praznik bodo člani in članice naših društev tekmovali, da počaste svetega očaka, varuha družinskega življenja, zgled priprostega delavca in pravega viteza, ki je znal čuvati deklisko čast.

V dneh, v katerih živimo, potrebujejo tudi naša društva verske poglobitve. Dobro se zavedamo, da so same veselice in zabave brezpomembne, če ne služijo velikemu namenu: značaju naše mladine.

V današnjih dneh potrebujemo moč, ki bi znali čuvati pred Herodi zapeljevanja našo mladino, kot je čuval sveti Rednik božje Dete. V naših društvih ne sme imeti mesta pohujšanje. Kdor bi z nesramnimi pogovori, kletvino in surovostjo pohujševal mladino, naj se

Duša vsega dela v okrožju je bil njegov predsednik preč. g. Ivan Tomažič, ki pa nas je zapustil po spomladanskem občnem zboru, ko je bil poklican za dekana v Trebnje.

V novem poslovnem letu ima naše okrožje namen ustanavljati oziroma poživiti ženske in dekliske odseke, ter urediti in pomnožiti delovanje društvenih knjižnic. To je bil že sklep pomladanskega občnega zbora in se je že v nekaterih slučajih uresničil. Upamo, da bo zimski čas to tudi kolikor mogoče uresničil.

Naše okrožje ima sedaj tudi na razpolago mali Baby-kino, ki je zelo prikladen za predavanja v manjših dvorinah in posebno tam, kjer nimajo električne luči na razpolago.

To je približno kratko poročilo o stanju prosvetnega dela v našem okrožju.

odstrani iz naše organizacije. Mi hočemo poštenih krščanskih moč, fantov in deklet!

Zato dvigamo danes svoje misli in prošnje k našemu pokrovitelju sv. Jožefu ter ga prosimo, naj čuva naša društva, naj nam da veliko značajnih moč in fantov, ki bodo znali čuvati svojo vero in poštenje! Ta namen ima ta naš društveni sestanek, pri katerem Vas najlepše pozdravljam!

2. *Deklamacija:*

Večni, Sveti, Vsemogočni!
Tebi prvemu čast in slava!
Tebi duše naše nesmrtno.
Tebi naših rok dejanja.
Tebi naša moč in rast!
Blagoslovi Troedini
vrste borcev za resnico,
za pravico, za lepoto,
za dobroto, ki je v Tebi
in iz Tebe vekomaj! — — —

Slava še Tebi, ženin nebeški,
 ki si čuval Detece sveto
 in delal za Njega in Mater Njegovo
 skrit in ponižen v delavnici svoji,
 Blagoslovi naše želje,
 naše sanje, naše solze.
 Naj smo Tvoje čiste duše,
 ki naj branijo družine,
 viteštvo in vero svojo,
 kot pravični Jožef.
 Bog Vas živi, bratje in sestre,
 bratje Slovenci, sestre Slovenke,
 matere naše, žalostne sestre,
 sveto je vaše in naše gorje!

Bog ohrani, Bog blagoslovi,
 naših Velikih tihe zibelke,
 naših Večnih temne grobove,
 naših Največjih sveti spomin!

Bog blagoslovi naše gore,
 naša polja, naše vodé.
 našo zemljo, reke, morje,
 naše družine in naše domove.

Bog blagoslovi, Bog ohrani
 vsa društva naša,
 da bodo vzgojila in ohranila
 močan, neporušen naš rod in naš dom!

3. *Ziva slika:* Nazareška delavnica.
 Sv. Jožef žaga, božja Mati prede, pred
 njima se igra sveto Dete. Med prizorom
 poje zbor pesem v čast sv. Jožefu. (Glej
 »Cecilijo« str. 348.)

4. *Nagovor:* Naše društvo naj bo
 družina!

Dragi prijatelji in prijateljice!

Po vsej naši deželi je zrastle nešteto
 društev. Tudi v naši vasi smo si usta-
 novili svoje društvo, kjer se zbiramo,
 izobrazujemo in pošteno zabavamo.

Marsikdo mi bo lahko priznal, da bi
 se že kdaj pokvaril in postal pijanec in
 propalica, ko ne bi prišel v našo druž-
 bo. Kolike vrednosti tiči ravno v tej
 resnici! Saj imate priliko opazovati to-
 variše in tovarišice, ki so prepuščeni
 sami sebi! V slabi družbi zapravljajo
 poštenje, zdravje in denar.

Nešteto koristi izobrazba, katero si
 lahko pridobi član, ako redno obiskuje
 predavanja, čita knjige in »Naš čolnič«.

Te vrednote, ki jih nudijo naša dru-
 štva, zahtevajo upravičeno od članov
 požrtvovalnosti. Za vsako manjvredno
 stvar člani radi žrtvujejo: vino plaču-
 jejo, za lišp izdajajo denar, celo za ne-
 umnosti, kot je »ringelšpil« morajo pla-
 čati vstopnico. In, vendar najdete fante
 in dekleta, ki neradi plačujejo društevno
 članarino in imajo polno izgovorov,
 če se je treba naročiti na list, iti na te-
 čaj, kupiti si knjigo itd. Zakaj? ker se
 ne zavedajo, kako velike koristi jim
 daje društvo.

Da bo pa društvo res koristno, mora
 uvesti redne društvene večere in skup-
 no družinsko zavest. Društvo ni za to,
 da bi iskali v njem materialnega do-
 bička in tudi ni za to, da bi se ljudje v
 njem veseljačili in zabavali. Glavni na-
 men društvenega delovanja je, da se
 pridobijo ljudje za skupnostne težnje,
 da se vcepi smisel za skupno življenje,
 skupno veselje. S tem postane društvo
 skupna vez, ki spaja vse ljudi istega
 kraja brez razlike na starost, spol in
 imetje. Kakor v dobri družini, kjer se
 starši, otroci s posli vred počutijo kot
 ena naravna skupina, kjer vsi doživljajo
 skupno radost in bridkost, tako naj bi
 bilo v društvu. Treba je, da člani potr-
 pijo drug z drugim, si medsebojno po-
 magajo in ne pozabijo onih, ki so odšli
 v tujino ali v večnost. Tem odsotnim
 bratom in sestram naj bo posvečen ta
 naš društveni večer.

5. Deklamacija:

Sejmo, sejmo semena
 vere v Križ rešilni
 z golgotskega slemena
 med upor grozilni!
 Sejmo, sejmo semena
 Jezusove nade
 z golgotskega slemena,
 preden vse propade.
 Sejmo, sejmo semena
 Kristove ljubavi,
 z golgotskega slemena,
 da se svet ozdravi!
 Podajmo roke si v pomoč domovini!
 Kristjani bodimo in bomo edini!
 Po Kristusu srečna in v Kristu edina
 bo slavna in srečna Slovencev družina.

6. Slava delu!

V sloveči okrožnici »Nova doba« je poglavar katoliške Cerkve Leon XIII. s temi besedami razglasil, kako velikega pomena je delo za človeški rod. »Iz dela delavnih se rodi vse bogastvo sveta. Delu vrnimo čast, delu dajmo pravico!« Te kremenite besede so pravi slavospev človeškemu delu.

Zakaj naj slavimo in poveličujemo delo? Ker pravo delo izvira iz ljubečega srca, ker je delo dolžnost človekova. — ker je studenec tihega veselja!

Pravo delo se rodi iz ljubezni. Rad bi priklical pred vaše oči sliko naših rojakov, ki daleč v tuji Franciji in v Ameriki kopljejo premog več sto metrov pod zemljo. Mož je pustil dom in družino, da najde hrane in zaslužka za otroke. Kakor orel se je dvignil iz varnega domačega gnezda in išče kruha za svoje mladiče. Ljubezen do družine ga žene, da prenaša v rovih vročino, da trdo dela, sam sredi tujcev, siromašen in zaničevan. Ko mu v podzemskih globinah omagajo žuljave roke, si obriše pot z rosnega čela in se zagleda v daljavo — kot da bi skozi črne stene zrl hišico svojo, ženo in otroke. Z novo ljubeznijo in močjo zagrabi za kramp in dela, dela z vsemi močmi — da bo rešil dom in prehranil družino. Ali ni ta priprosti delavec pravi junak? Mar ne zasluži, da spoštujemo in slavimo njegovo delo?

Glejte kmeta na polju, kako seje: da bi družino prehranil in oblekel, da bi svojim domačim zadovoljnost dal. Pa poglejmo na tih delo mater in gospodinj! Iz ljubezni do svojih otrok opravljajo težka, tudi najnižja dela. Tri vogale hiše drži dobra gospodinja po koncu, da ohrani otrokom dom, da vzgoji iz njih poštene ljudi. Slovenski pisatelj Ivan Tavčar je lepo zapisal: »Slovenska kmetica, še vedno te premalo spoštujemo. Pridna si pri delu, vedno si v skrbeh, da bi se ne podrl kak vogel hiše. Malo imaš od življenja, uboga si, mučenica! A tvoja je vendar zasluga, da je tlačena in raztrgana slovenska domovina skupaj ostala. Te domovine prvi steber si ti, slovenska kmetica, ki spiš

navadno na slami ter ješ, kar možu in otrokom ostane.«

Tako kot delata delavec v rudniku in kmet na polju, iz ljubezni do svoje družine — tako je delal tesar Jožef, da je prehranil Kristusa. Ta priprosti delavec v Nazaretu sveti pred nami kot pravi zgled požrtvovalnega dela, ki je iz ljubezni rojeno... In kakor je Marija delala in vodila hišo iz ljubezni do božjega Sina, tako tudi slovenska dobra mati, slovensko dekle vrši svoje vsakdanje delo iz ljubezni do domače družine.

Danes moderna družba ne priznava delu prave veljave. Več velja bogastvo kot delo, več cenijo bogatega lenuha kot pa revnega delavnega poštenjaka. Bogastvo vlada, pošteno delo pa so potisnili v kot.

Mi pa se za to mnenje sveta ne smemo brigati. Naš vzor ni veliki milijonar, ki se od tujih žuljev redi — naš vzor je tihi, pošteni in sveti tesar, ki je v potu svojega obraza prehranil in vzredil Kristusa. Po njegovi poti hodimo — spoštujmo roke, ki so postale žuljave in iz ljubezni do soljudi — slavimo delo siromakov, ki s svojimi rokami vzdržujejo svet!

7. Deklamacija:

Taki smo mi!

V nas plapolala
požar do neba,
v nas vre kri
mladih dni.
Naše roké
so jekla vezí
in naše očí
so kot strelíc ostrina,
kot neba sinjina,
čar kresne noči —
taki smo mi!
V goré se zarijemo
skale razmaknemo
reke prebrodimo
morja prejadramo
in zemlje obod
se trese pod težo korakov.
Taki smo mi,
ki v srcu kipi

nam sila življenja,
 A v duši na dnu
 prežijo temne noči —
 v duši divjajo strasti!
 Če se prebudé
 na dan pridrvé
 o, to bo gorje!
 Ves gnev, vso boleost
 stisnemo v pest!
 Saj junak pač živi

zato, da trpi,
 da smeh mu igra v očeh,
 četudi mu srce krvavi.
 A naj se za nas
 nikdo ne boji,
 viteštva plamen
 nam v dušah gori.
 vse drugo zastara in mine,
 poštenje nikoli ne zgine!
 Taki smo mi!

Nova ljudska opereta.

»Darinka«. Romantična spevoigra v treh dejanjih. Po Ant. Hribarjevi junški pesmi »Krški zmaj« priredil in uglasbil Josip Lavtižar. Samozaložba.

Priljubljeni komponist svetnik Lavtižar je izdal že četrto ljudsko opereto. Točas po pravljici »Krški zmaj«. Pravljica govori, da je prebival blizu gradu nad izvirom Krke zmaj, strah vse okolice. Grajska hči Darinka je prišla preblizu zmajevemu stanovanju. Zver jo je zagrabila in odnesla v skalnati brlog. Oče, graščak Felicijan Hrastar je pisal vitezom na vse strani, naj bi kdo rešil hčer iz zmajeve oblasti. Prijahala sta vitez Erazem iz Soteske in grof Maksi-

mir iz Celja, toda oba sta plačala svoj pogum s smrtjo. Šele tretji junak, neznan menih, je premagal zmaja s križem in z mečem ter pripeljal rešeno Darinko njenim staršem. Ni pa hotel vzeti obljubljenega plačila, temveč je zahteval od Hrastarja edino to, da oprostí kmete tlačanstva. Graščakinja Helena je morala za kazen poslušati jok Darinke, ki je kot nedolžna žrtev plačevala krivice očeta in matere.

Spevoigra je pisana v znanem svetnikovem ljudskem slogu in je podeželjskim odrom, kot vse prejšnje, toplo priporočamo.

Družabna potovanja in izlete

priređi Prosvetna zveza v tekočem letu.

1. *V Sirijo, Palestino in Egipet.* Odhod iz Benetk 5. maja ob 7 zjutraj ali iz Kotorja 6. maja ob 11 dopoldne. Izletniki potujejo na parniku hamburške parobrodne družbe ter se ustavijo na Krfu, v Bairatu, v Haifi, da obišejo Jeruzalem, Betlehem in Nazaret, dalje v Port Saidu, da obišejo Kairo in piramide, ter se vrnejo preko Neaplja v Genova dne 26. maja ob 8 zjutraj. Cena: vsa oskrba na ladji, to je hrana, kabina, vožnja od 8000 do 9700 Din. Kdor se želi udeležiti tega potovanja, se mora prijavit pri Prosvetni zvezi do 15. marca.

2. *Na Plitvička jezera.* Odhod iz Ljubljane 8. junija ob 6 zjutraj z avtobusom preko Dolenjske na Plitvice. Prihod v Ljubljano 9. junija zvečer. Cena: vožnja z avtobusom, hrana, prenočišče 500 Din.

3. *Binkoštni izlet na Koroško.* Odhod iz Ljubljane v nedeljo 8. junija ob 6.50 z vlakom do Kranja, nato z avtobusom preko Jezerskega v Celovec, popoldne k Gospe Sveti. Izletniki prenočijo v Porečah. V ponedeljek 9. junija izlet na Osojsko jezero (Kanzelberg), v Beljak, isti dan popoldne obišejo Blaško jezero, kjer vstopijo na vlak v Podrožici. Cena: vožnja z avtobusom, prenočišče in hrana 450 Din. Za potovanje na Plitvice in na Koroško se je treba javiti v pisarni Prosvetne zveze do 1. maja.

4. *V Oberammergau na pasijonske igre.* Odhod iz Ljubljane 4. julija zvečer ob 20.30 z brzovlakom preko Jesenic v Innsbruck, kamor dospejo izletniki 5. julija zjutraj ob 7. Odhod iz Innsbrucka popoldne ob 16.40, prihod v Oberammer-

gau ob 7. 6. julija se začno pasijonske igre ob 8 zjutraj in trajajo do 6 zvečer. Opoldne je dve uri odmora. Sodeluje skupno nad 500 oseb, pevski zbor in orkester. Odhod iz Oberammergau 6. julija zvečer ob 19.10 v Monakovo, kamor dospejo izletniki ob 9. Naslednji dan 7. julija je določen za ogledovanje mesta, muzeja in pinakotek. Isti dan zvečer odhod iz Monakovega v Solnograd, kjer izletniki prenočijo. 8. julij je določen za izlet v Salzkammergut. Izletniki obiščejo s pomočjo avtobusa vsa največja in najlepša jezera. Odhod iz Solnograda 8. julija ob polnoči, prihod v Ljubljano 9. julija zjutraj ob 8.38. Cena: vožnja od Jesenic dalje, prenočišča, prehrana, vstopnina, vožnja z avtobusom 1600 Din. Kdor pa hoče posejiti samo pasijonske igre brez Monakovega in Solnograda, plača le 900 Din. Oberammergau je bil že od nekdaj najbolj privlačna točka vseh vernikov. Ni čuda, da vlada za te igre svetovno zanimanje. Priglasiti se je treba v pisarni Prosvetne zveze do 15. maja.

5. *Poučno potovanje v Grčijo, Carigrad in Tunis.* Odhod iz Benetk 3. julija. Na potu obiščejo izletniki Atene, Cari-

grad, Malto, Tunis, Palermo, Neapelj, Genovo, kamor dospe parnik dne 19. julija. Cena: hrana, stanovanje in vožnja 6000 do 8000 Din. Potovanje pod št. 1 in pod št. 5 se vrši z izletniškim parnikom družbe Hamburg-Süd. Ladja nima običajnih razredov, zato se smejo izletniki gibati na vseh krovih. Na ladji se nahaja tudi zdravnik, ki nudi izletnikom brezplačno pomoč v dobi potovanja. Razlika v ceni je odvisna od tega, katero kabino si izletnik izbere. Na parniku je tudi večje število skupnih spalnic ločeno za moške in ženske. Kdor bi reflektiral na te skupne spalnice, se mu stroški znižajo na 4000 do 5000 Din. Priglasiti se je treba za to potovanje do 1. maja.

6. *Na evharistični kongres v Kartago* od 7. do 11. majnika. Cena se naknadno sporoči. Priglasiti se je treba do dne 1. aprila.

7. *Romanje na Sv. Višarje* se vrši 2. in 3. avgusta. Odhod iz Ljubljane v soboto 2. avgusta zjutraj ob 8, prihod v Ljubljano 3. avgusta popoldne ob pol 5. Za vožnjo po Italiji in vizum se plača 50 Din. Priglasiti se je treba do 1. junija pri Prosvetni zvezi.

Radio-Ljubljana.

V. Z.

V prvem letu svojega obstoja si je radio tudi pri nas postavil viden kulturni spomenik. Radio je danes tista kulturna sila, katera pride v krog družine po nevidnih potih ter nudi, kar rabi družina in domačija. S pomočjo par žic in neznatnega aparata je danes zvezana z vesoljnim svetom zadnja kmečka hiša v oddaljeni vasi, tih dom v malem mestu, borno delavsko stanovanje, kakor tudi razkošna vila bogatina. Skoraj vsako dnevno uro do poznega večera pošilja radio na nevidnih valovih svoj program v širni svet, v sekundi preplove izgovorjena beseda dežele, pokrajine in morja, prinaša domačo glasbo v daljavo, prinaša poučna predavanja in zabavne točke tja, kjerkoli najde sprejemljiva ušesa. Svoje zveste poslušalce seznanja s časovnimi dogodki in milijonom nudi doživetje, katero bi bilo sicer dostopno le onim, ka-

teri živijo na dotičnem kraju. Kdor danes skeptično dviguje ramena in gleda postrani to najmodernejšo kulturno dobrino, katero je rodila moderna tehnika, tisti ne živi v sedanjem času. Ljudje dvajsetega stoletja smo nekako otrpnili pred senzacijami. Ni čuda, da je tudi radio, potem ko je minula prva radovednost bil sprejet od ljudi z gotovimi predsodki. Tako sprejemi, kakor prenosi morda niso bili brez napake. Aparati izdelani pred leti se nam zdijo danes, kakor zastareli poštni vozovi ob modernem avtomobilu. Gotovi umetniški krogi so tej iznajdbi odklonili svoje sodelovanje. Vse to so pač boleznj, katere more preboleti dete v zibelki, toda prav ti pomisleki so povzročili, da so nekateri odklonili radio v celoti. Toda kljub vsem pomislekom, kljub zmajevanjem z glavo je to dete raslo, se je tehnično in umetniško spo-

polnilo in je v par letih osvojilo srca sedemindvajset milijonov ljudi. Tako stoji danes pred nami mogočna naprava, katera postaja od dne do dne uplivnejša in vsled tega zasluži pozornosti tudi od naše strani.

Naša domovina je premajhna, je pre-
revna, da bi bila znana v širnem svetu. Preskromno je naše število, da bi v zunanjem svetu odločevali pri važnih svetovno političnih vprašanjih. Nekaj pa je, kar je seznanilo Evropo z našim narodom, to je naša kultura. Smelo trdim, da ima pri tem delu zaslugo v najobilnejši meri radio-Ljubljana. Na razpolago so vsakomur dopisi, ki jih je prejela postaja iz inozemstva, tako iz Pariza, iz Londona, Berlina, iz Kölna, Poznanja, Krakovega, Prage, Budimpešte, Carigrada, Rima, Špecije, iz Tunisa, iz Amerike, Chicage in Sant Francisca. Ganljive so ugotovitve naših izseljencev s kakimi čustvi so zaslišali prve pozdrave iz domovine po zračnih valovih. Naši ljudje, ki bivajo raztreseni po celi Evropi, že 20 do 30 let niso slišali ne čitali domače besede, so jo po dolgem času zaslišali po zračnih valovih in ni čuda, da so doživeli v svojih sreih tisto občutje, katerega ima človek spomladi, ko zasliši prvič peti kukavico. Šestintrideset revij in listov v vseh evropskih jezikih prinaša tedensko in dnevno program Radio-Ljubljane.

S kakšnimi čustvi sprejemajo eterske valove, kateri imajo svoje izhodišče v matuški Ljubljani nam zopet pričajo dopisi in izjave onih naših bratov in sester, kateri z dušo in telesom živijo naše življenje, a niso združeni z nami vsled krivične meje.

Vse, kar je lepega ustvaril človeški um na literarnem, na glasbenem polju, da celo na polju upodabljajoče umetnosti, vse to je danes postalo, rekel bi, skupna last in dobrina vsega človeštva. Radio-Ljubljana po svoji legi posreduje ne

samo na križpotju, kajti on posreduje med slovansko, to je med vzhodno in zapadno kulturo. Zapad nas je spoznal po naši narodni pesmi, spoznal pa je tudi kopnenje naše moderne glasbe. Neprecenljiva je torej ta iznajdba, ne samo za nas, temveč za celo državo, ker zunanji svet ceni našo državo zlasti po njenih kulturnih dobrinah in po visoki stopnji izobrazbe.

Pomen te moderne iznajdbe moremo doumeti le tedaj, če poznamo tudi njen organizatorični ustroj. Skoraj vsaka država ima izpeljano organizacijo radio-fonije na svoj način. Medtem ko imajo nekatere države to iznajdbo popolnoma monopoli-zirano tehnično, kakor tudi glede programa, kot n. pr. v Italiji, vidimo na Angleškem samo eno oddajno družbo, katera ima v oblasti vse oddajne postaje. Zopet v drugih deželah vidimo, da so program prepustile čisto privatnim podjetjem. Medtem ko ameriški radio živi bistveno samo od reklame in seveda je temu primerno prikrojen program. V Franciji n. pr. vzdržuje finančno radio-industrija radio postaje. Pri nas so osnovana tri podjetja, v Belgradu, v Zagrebu in Ljubljani, katera imajo napram državi iste obveznosti in iste ugodnosti, le v tem je razlika, da je oddajna postaja v Domžalah last države, medtem ko pripade lastništvo v Zagrebu in Belgradu privatni družbi. Število naročnikov bistveno upliva tudi na program. V naši državi je približno 30.000 radio-abonentov. V naše področje pripada približno sedem tisoč plačujočih naročnikov. V Nemčiji n. pr. presega že danes število naročnikov tri milijone. Dve tretjini naročnikov se nahaja v mestih, le dobra tretjina naročnikov se nahaja v področju vasi. Gorenjska ima n. pr. 1442 naročnikov, Dolenjska 1210, cela Štajerska dva tisoč, dočim jih ima Ljubljana sama 1800, skoraj toliko, kakor cela Štajerska.

(Dalje prihodnjič.)

Vsebina: Delovanje Prosvetne zveze v Mariboru. V. Z.: Svetovna konferenca za vzgojo odraslih. Dr. A. V.: Ljudska knjižnica. P. D.: S. K. Z. Zveza. Kino odsek. I. P.: Zvočni film. Koliko je kinogledališč? Kamniško prosvetno okrožje. F. T.: Društveni večer. Nova ljudska opereta. Potovanja v letu 1930. V. Z.: Radio Ljubljana.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.